

Cultsense - Learning & training event

Sessie 4

1 & 2 februari 2023

De vierde leerbijeenkomst van het CultSense traject had als centraal thema: *Hoe de omgeving (samenleving) te betrekken bij te bewerkstelligen van veranderingen.*

20 deelnemers uit 12 verschillende organisaties kwamen hiervoor samen in Enschede, waarvan 13 uit Nederland en 7 uit Vlaanderen en/of Brussel. Zowel (ouderen)zorgactoren, kennis- en vormingsinstellingen, projectontwikkelaars als lokale besturen waren vertegenwoordigd:

Uit Nederland: IMEAN Care – Stichting Activa International - Alifa Welzijn
– Carintreggeland – ZorgAccent – Saxion Hogeschool - Gailscompany

Uit Vlaanderen / Brussel: Kenniscentrum WWZ – Samen In / MoPa -
huisarts / CRA Saphir – VIVO

Inleiding

Het laatste learning & training event vond plaats in Enschede op 1 & 2 februari.

Onderzoekster Hanna Carlsson vertelde over wijkgericht werken en superdiversiteit door een lokale bril. Marion Vunderink (Gemeente Almelo) presenteerde het onderzoek 'zinvolle invulling van de dag voor inwoners met dementie' en Yvonne Kerkhof (Saxion Hogeschool) vertelde over 'leren in de wijk' in Deventer.

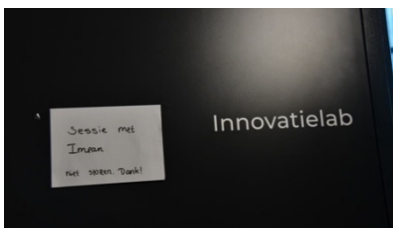
In de avond was er een multiplier event met externe stakeholders. Het publiek bestond uit vertegenwoordigers van de partnerorganisaties en beleidsmakers en beslissers in Nederland en België. Het was ook mogelijk om de bijeenkomst te "streamen" waardoor iedereen zoveel mogelijk aan kon sluiten. De avond begon met een heerlijk buffet. Na een welkomstwoord door de wethouder van de gemeente Enschede Arjan Kampman werden de contouren van het educatieprogramma gepresenteerd. Er werd ook gesproken over de aanvraag van een vervolgetraject waarin dit educatieprogramma echt uitgewerkt en getest zou kunnen worden.

Tijdens de slotbijeenkomst op 2 februari reflecteerden de associated partners op de resultaten van het leertraject en de bouwstenen die een cultuursensitief educatieprogramma zou moeten omvatten. De partners gaven feedback op de contouren van het voorgestelde educatieprogramma en de plannen voor een vervolgaanvraag.

Namiddagssessie

Ontvangst bij ECARE

Na welkomstwoord door Sevilay Luiken is het woord gegeven aan Nicole Keijzer en Huub Tuerlings als gastvrouw en gastheer vanuit **Ecare**. Zij gaven een korte presentatie over Ecare, software voor verpleeghuiszorg, de thuiszorg en de gehandicaptenzorg. ICT (electronisch client dossier) oplossingen die perfect aansluiten bij de werkcontext van de professional in de zorg en de samenwerking binnen het zorgnetwerk van de client volop stimuleren. De aanwezigen kregen een rondleiding in het gebouw van Ecare.

Hanna Carlsson, Radboud Universiteit Nijmegen

Universitair Docent Bestuurskunde / RUNOMI en onderzoek:

- Postdoc 2022 : Vertrouwde Zorg: Ongelijkheid in de zorg aan ouderen thuis in Amsterdam.
- PhD 2017-2021: *Caring for Older Migrants in Dutch Cities*

Interactieve presentatie '(super)Diversiteit door een lokale bril', over wat men onder de wijk, de wijkbewoners en (super)diversiteit verstaat. *Zie bijlage 1 hand-out.*

Marion Vunderink-Hekkink, Gemeente Almelo

Presentatie over het project 'Versterking (dag)activiteiten voor thuiswonende mensen met dementie' (DIMD). Er is een kwantitatieve als kwalitatieve onderzoek gedaan in samenwerking met projectpartners in de gemeente Almelo.

De ouderen met of zonder dementie en de mantelzorgers zijn gevraagd om zowel online als fysiek enquête in te vullen over wat de behoeften, wensen en verwachtingen zijn, daarnaast wat ze missen in hun wijken/buurt en frequentie van deelname. Kort

weergegeven wat er uit het onderzoek kwam en welke concrete stappen er genomen worden in 2023. *Zie bijlage 2 Hand-out.*

Yvonne Kerkhof, Saxion Hogeschool

Presentatie 'Leren in de Wijk', een participatief onderzoek in de 'Rivierenwijk' te Deventer. Ingegaan op achtergrond van de 'Rivierenwijk', het samenwerken en leren in de wijk, de successen, uitdagingen en dilemma's, lessons learned in samenwerking met de wijkbewoners, sleutelfiguren en studenten van smart solutions. *Zie bijlage 3 Hand-out*

De presentaties hadden één ding gezamenlijk en dat is 'de wijk' en 'cultuur sensitief werken', een mooie waardevolle aanvulling van de drie sprekers. De aanwezigen zijn geïnspireerd, aan het denken zijn gezet om aan de slag te gaan met de thema cultuursensitief werken.

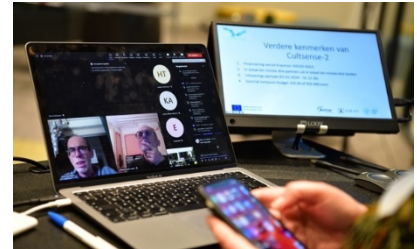
Multiplier-event

Het avondprogramma ging van start met een gezamenlijk open buffet.

Verwelkoming door Sevilay Luiken

Als eerste volgde een korte kennismaking met de externe gasten die speciaal voor het avondprogramma werden uitgenodigd: een diverse groep vanuit het bedrijfsleven, welzijnsorganisaties, mantelzorgorganisatie, zorgaanbieder, vertegenwoordiger cliëntenraad, hogeschool.

Het avondprogramma werd ook live gestreamd, zodat deelnemers die niet fysiek aanwezig konden zijn digitaal konden volgen. De directeur van Kenniscentrum Welzijn, Wonen, Zorg uit Brussel, beleidsmedewerker gemeente Almelo, Alifa Stafmedewerker namen aldus deel.

Wethouder Arjan Kampman aan het woord

Vervolgens nam de wethouder van de gemeente Enschede Arjan Kampman het woord, deelde zijn visie en ervaringen aangaande diversiteit en ging met het publiek in dialoog over de noodzaak van een cultuurspecifieke benadering in (ouderen)zorg.

Olivia Vanmechelen neemt de deelnemers mee in de concept blauwdruk.

De concept blauwdruk is een basis om een cultuur sensitief educatieprogramma te ontwikkelen voor professionals in zorg & welzijn op Europees niveau.

Tijdens de presentatie een korte terugblik:

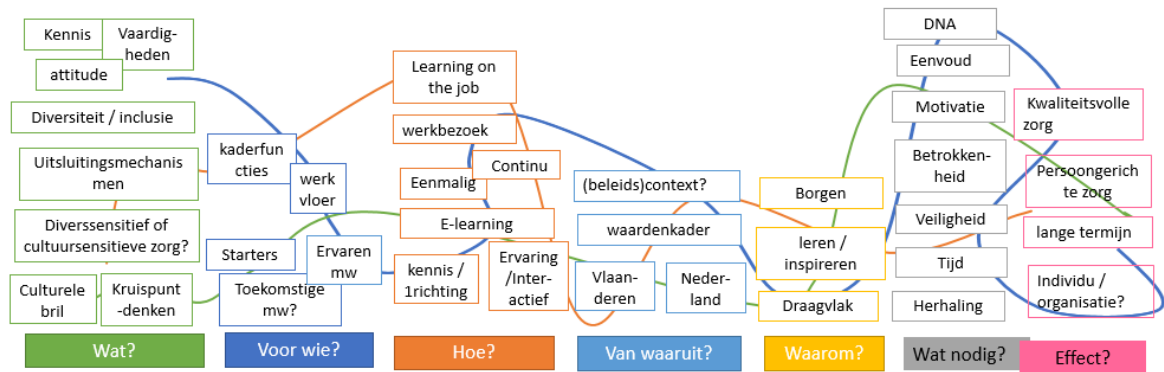
- Gedeelde vaststelling
- Erasmus + project als opportuniteit
- 4 transnationale bijeenkomsten
- Deelnemers leertraject
- Cultuursensitieve zorg
- Bouwstenen cultuursensitief educatieprogramma
- Inzichten uit leertraject
- Educatieprogramma cultuursensitieve zorg

Zie presentatie in bijlage.

Bouwstenen cultuursensitief educatieprogramma

Wat kan werken, wanneer, waarom en wat kan je ervan verwachten?

Ivo van Dongen heeft presentatie gegeven over 'het vervolg' project.

De presentatie ging kort over de groeiende groep ouderen met diverse culturele achtergronden, specifieke behoeften waarmee rekening moet worden gehouden bij het verlenen van zorg en de bestaande zorg systemen die onvoldoende voorbereid zijn en de zorgprofessionals die onvoldoende toegerust zijn.

- Wat hebben wij geleerd van CULTSENSE I, waar het gaat om cultuur sensitief zorg?
- Wat willen we bereiken met CULTSENSE II m.b.t. cultuur sensitieve zorg?
- Wat gaan we doen?
- Verdere kenmerken van CULTSENSE II
- Te maken stappen op korte termijn

Met dank aan alle aanwezigen avondprogramma, die zowel online als fysiek hebben deelgenomen.

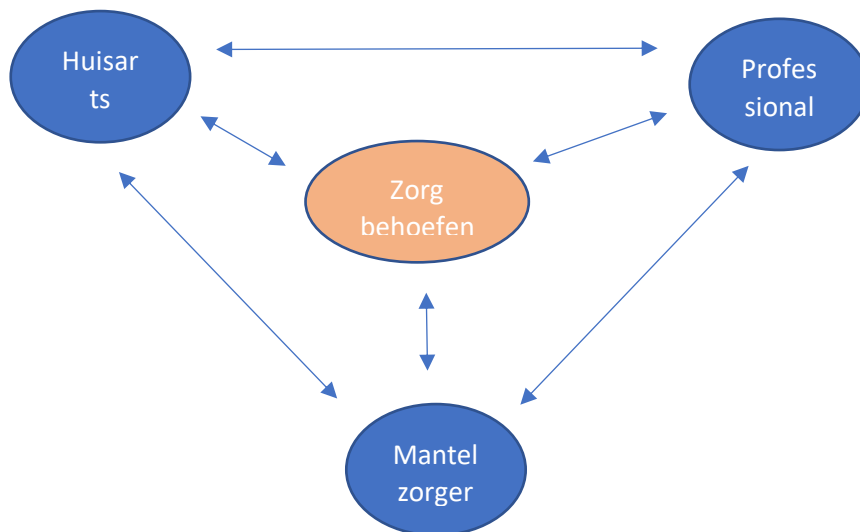
Slotbijeenkomst 2 februari 2022

De laatste dag van bijeenkomst werd vooral met de deelnemers gesproken over hoe verder. Wie wil en kan mee in het vervolgproject en wat zijn hierbij de voorwaarden?

In de ochtend heeft iedereen, onder leiding van dagvoorzitter en deelnemer Barry Kwast, twee verschillende reflectieformulieren ingevuld. Deze hadden betrekking op de vooraf gestuurde blauwdruk en project idee. Na het individueel invullen van de reflectie formulieren is de groep opgesplitst in vieren. In elke groep is in kleiner comité verder gesproken over hoe verder met deze blauwdruk. Vervolgens werden deze aan de grote groep gepresenteerd.

De belangrijkste aandachtspunten:

- Voor wie is dit educatief programma bestemd? Alleen voor zorg en welzijn medewerkers of ook breder? Bijvoorbeeld het netwerk om de cliënt die de zorg ontvangt. Voor het vervolg daarom wel gaan kaderen voor wie gaan we dit doen?
- Er is rondom een cliënt een driehoek van professionals werkzaam.

- Wat is voor wie op welk moment belangrijk? Koppelen van zaken die er al zijn (er is veel gefragmenteerde kennis aanwezig)
- Niet alleen naar gezondheid van de zorgbehoevende, maar naar het hele plaatje kijken.
- Terminologie Opleidingsprogramma = vormingsprogramma?
Vorming is voor het hele netwerk, opleiding is voor een professional.
- Cliëntsysteem is de leidraad (hollistisch / integraal)
- Check WOZO (programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen): nieuwe blik voor zorg voor ouderen in NL. Efficiëncyslag maken.
- Voor vervolg: een land kiezen wat met gelijkaardige vraagstukken rond cultuursensitieve zorg te maken heeft
- Voor de vervolgopdracht goed is om bestaande landelijke netwerken en expertisecentra als VIVO, NOOM en Pharos ook te betrekken.

- Kijken naar hoe we de meeste mensen kunnen bereiken. Dit zijn de mensen die (nog) thuis wonen en niet zij die al in een woonzorgcentrum zitten.
- CULTSENSE II > inventariseren wat er allemaal al is. Zien als een snelweg met verschillende afslagen (MT, beleid, operatie).
- Dubbelingen signaleren en waar mogelijk samenvoegen
- Gedeeld startpunt voor CULTSENSE II; begrip cultuursensitiviteit, diversiteit en inclusiviteit (equite/equalité)
- Deskresearch kost veel tijd. Overwegen of dit noodzakelijk is.
- Misschien eerste deel van de blauwdruk aanvullen met wat we allemaal hebben gedaan en gezien. Korte samenvatting weiden aan alle bijeenkomsten en presentaties om de volledigheid en grondigheid aan Erasmus+ te tonen.
- Het zou mooi zijn als je in de blauwdruk een aantal praktische handvatten krijgt om je deelname in dit project naar je eigen organisatie toe te kunnen verantwoorden.

Overige opmerkingen

- Advies om veel scherpere keuzes te maken, momenteel is de aanvraag te breed en daarmee praktisch niet haalbaar (binnen dit budget)
- Proces: wie neem je (praktisch gezien) mee?
- Bovenstaande vertalen in €
- Denk goed na over wat je als organisatie wil zijn; ben je een netwerkorganisatie of een kennisplatform. Waar past dit opleidingsprogramma dan het beste bij? En wat heb je hiervoor nodig?
- Zorg: projectmanagement. Proces gestuurde aanpak en niet op inhoud en kennis. Als projectleider goed stuurt op TGKIO dan kan je veel bereiken.
- Belang van cultuursensitieve zorg aanbieden binnen het politieke landschap. Misschien kan je hier met het betrekken van een 3^e en/of 4^e partij ook rekening mee houden.
- Elkaar vinden op wat je gemeenschappelijk hebt. Waar zitten de overeenkomsten. Niet focussen op verschillen, dus partners die dicht bij elkaar liggen en te maken hebben met dezelfde problematiek.
- Misschien moet je werken met de cliëntreis. Welke weg legt een zorgbehoefende af van het moment dat er nog niets aan de hand is tot aan het eind:
zelfstandig wonen > een beetje ondersteuning > steeds meer > > woonzorgcentrum > palliatieve zorg.
Dit zou je prima duidelijk kunnen maken in illustratie.
- Misschien is het goed om de oudere zelf bij het vervolgproject te betrekken als klankbordgroep/burgerpanel o.i.d. Op deze manier kan je zaken toetsen.

Vervolgaanvraag

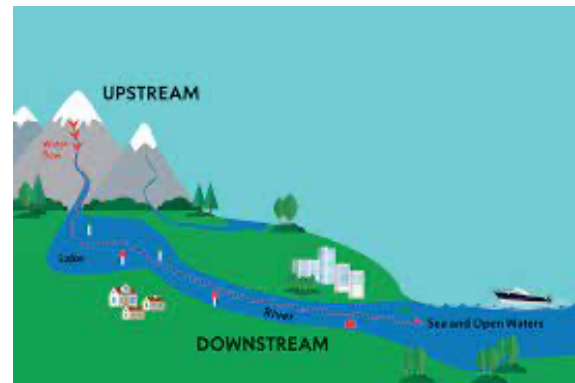
Tot slot neemt Ivo van Dongen de deelnemers mee in de praktische kant van de vervolgaanvraag. Zie bijlage 4 Hand-out.

De vervolgaanvraag voor CULTSENSE II moet eind maart 2023 ingediend worden. De partners hebben een final contouren vervolg aanvraag per mail gekregen.

Slotbeschouwing: Upstream-downstream

Een veel gebruikte metafoor in de publieke gezondheidszorg is die van het 'upstream-downstream' denken. Al in 1975 werd de metafoor geïntroduceerd door John McKinlay⁷, en hij is, ondanks alle kritiek die je erop kunt leveren, toch bijzonder goed bruikbaar om het landschap op het gebied van zorg, preventie en gezondheidsbevordering te duiden. McKinlay beschrijft een scenario waarin een arts beschrijft hoe hij de dilemma's in de gezondheidszorg ervaart. Hij beschrijft hoe hij het gevoel heeft dat hij bij een rivier staat en een schreeuw om hulp hoort van een verdrinkende persoon. Hij springt in de rivier, krijgt de drenkeling eruit en begint een reanimatie. Op het moment dat de drenkeling ademt, hoort hij opnieuw een schreeuw om hulp. Dus terug de rivier in, redden, reanimeren, en weer een schreeuw. Steeds weer. En hij beschrijft dat hij zo druk hij is met het redden en reanimeren, dat hij geen tijd heeft om te zien wie er stroomopwaarts al die mensen de rivier induwt.

Oftewel, het enkel focussen op wat er stroomafwaarts gebeurt en daar interveniëren op individueel niveau, draagt niet bij aan het aanpakken van de achterliggende oorzaken op het niveau van de maatschappij en het systeem. Hiermee is downstream interveniëren meer reactief, en zijn upstream interventies meer proactief. Of in termen van zorg en preventie: downstream interveniëren is behandelen van ziekte, upstream interveniëren is preventie van ziekte. Ons huidige zorgsysteem, en daarmee ook de manier waarop wij toekomstige professionals opleiden, speelt zich grotendeels af op die stroomafwaartse plek aan de rivier. En het is evident dat we die plek niet zomaar kunnen verlaten, ook daar hebben we een duidelijke rol. Maar we zullen tegelijkertijd ook die plek stroomopwaarts moeten gaan innemen en daar onze verantwoordelijkheid pakken. Die stroomopwaartse plek is de leefomgeving van mensen, waar we daadwerkelijk kunnen werken aan het voorkomen van zorg.

(bron; Lectorale rede Karin Dijkstra)

Namens de projectgroep willen wij de (associated)partners van harte bedanken voor de reis die zij met ons hebben gemaakt om een blauwdruk te ontwikkelen voor een educatiefprogramma 'cultuursenstief werken' voor professionals op Europees niveau.

1

2

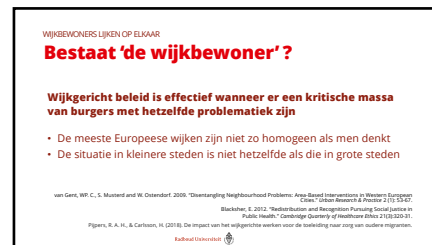
3

4

5

6

**WIKERKENERS LIJEN OP ELKAAR
ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK**

"De eerste doelgroep die er komt is de doelgroep die er alleen maar naartoe gaat. Dus is er een eelproject waar de eerste keer een aantal Hollanders bij zijn, dan is het in de toekomst bijna zeker dat er alleen maar Hollanders naartoe gaan. Hetzelfde met Hindostaanse, Turkse of Marokkaanse mensen. Het is heel moeilijk om bij een activiteiten aanbod meerdere doelgroepen en culturen tegelijk bij elkaar te brengen. Omdat, ja, iedereen kiest, vind het toch het fijnste als iemand is met iemand anders die de zelfde cultuurnormen heeft, dezelfde normen en waarden (...) Nou proberen we altijd zo veel mogelijk inclusief te zijn voor iedereen, maar in principe zijn er ook een aantal activiteiten die dan specifiek voor een doelgroep zijn"

Ouderen consultant, multicultureel wijk, Den Haag

KubusUtrecht

7

FYSIEK DICHTBIJ = TOEGANKELIJK?

It's strange to be so physically close to someone who's so distant.

- Idee achter wijkgericht werken en lokalisering is dat fysieke nabijheid leidt tot groter vertrouwen en betere toegang
- "Relationele" en fysieke afstand zijn niet hetzelfde

Jupp, E. 2013. "I Feel More at Home Here Than in My Own Community": Approaching the Emotional Geographies of "Neighbourhood Pride". *Critical Social Policy* 33 (2): 133-58

Cummins, S., S. Curtis, A.V. Diaz-Baux and S. Macshyne. 2007. "Understanding and Representing 'Place' in Health Research: A Relational Approach." *Social Science & Medicine* 65 (9): 1825-38

KubusUtrecht

8

**FYSIEK DICHTBIJ = TOEGANKELIJK
ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK**

"Voor de politiek geldt gewoon, het moet gewoon goed, toegankelijk geregeld zijn. Kunnen we dan niet een team maken die voorlichting kan geven aan migrantengroepen? Maar dat was daar echt moeilijk, want daar zat echt een soort gelijkheidsbeginsel. Dus "ja nee dan huren we gewoon een tent en dan gaan we in alle wijken van Den Haag, en kan iedereen, alle burgers, naar ons toe komen." Dat is dan ons voorlichtingsmanier. En de servicepunten in de wijken waren ook zo ingericht. Maar weet je, dat was altijd heel generiek. Generiek bepaald, generieke manier van informatie, communicatie. Terwijl vanuit het ouderenbeleid was het "maar we komen bij die migrantengroepen dus, en die hebben ook die informatie nodig." Maar dat was altijd lastig. Dus moest ik het altijd zelf doen of een ouderenwerker."

Beleidsadviseur Ouderenbeleid, Den Haag

KubusUtrecht

9

PIJLEN DICHTBIJ - TOEGANKELIJK?
ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK

"Soms is wijkgericht werken niet goed voor de diversiteit als het gaat om het bereiken van minderheidsgroepen. Stel voor, sociale werkers worden gevraagd om activiteiten te organiseren, en je hebt een paar 'usaal suspects' (sommige wijkbewoners denken) dat is makkelijk, waarom is het dan nodig om een nieuwe groep op te richten?"
 (Senior adviseur vrijwilligerswerk, Den Haag).

Katholieke Universiteit

10

PIJLEN DICHTBIJ - TOEGANKELIJK?
DAGBESTEDINGEN

Certhuis, M., Pijpen, R., & Van Melick, S. (2022). Dopyersentimen for older migrants: towards transnational practices in the care landscape. *Journal of Cultural Geography*, 29(2), 202-248.

Katholieke Universiteit

11

PIJLEN DICHTBIJ - TOEGANKELIJK?
ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK

"We hebben gaandeweg meerdere instellingen, waaronder de gemeente, op het hart gedrukt dat je voor sommige doelgroepen niet zomaar kunt aanpakken: ja, elke dagbesteding zal aan je behoefte voldoen, maar nee, dat vraagt specifieke zorg, aandacht en kennis."
 Manager van zorgorganisatie met multicultureel profiel, Nijmegen

Katholieke Universiteit

12

SAMENVATTING

Kritiek wijkgericht werken

Te eenvoudige blik op de rol van ruimte

- Wijkgericht werken bevordert niet (voorzelf) betere toegang naar voorzieningen voor minderheden
- Migranten ouderen vanuit dezelfde doelgroep worden soms verspreid over de hele regio
- Soms weinig ruimte voor aanbod dat aansluit bij wensen migranten ouderen

KaBoed Universiteit

13

Zorg in politiek context

Wijkgericht beleid heeft (soms) onderton van assimilatie discours

- Burgers worden verwacht om zich te identificeren met en integreren in de wijk
→ focus op wijkbewoners voldoende
- Doelgroep-specifieke voorzieningen gezien als ondermijning van integratie

Focus op equality kan equity ondermijnen voor minderheden!

2019 Design in Tech Report/ Addressing Inequality

Blacksher, S. 2012. "Redistribution and Recognition Pursuing Social Justice in Public Health." Cambridge Quarterly of Healthcare Ethics 21 (1):220-31.

KaBoed Universiteit

14

Zorg in politiek context

Argumenten voor het behouden van minderheids-specifieke voorziening:

- benadrukken vaak taalbarrières;
- bevordering zelfredzaamheid;
- tijdelijkheid van de interventie

KaBoed Universiteit

15

Zorg in politiek context

Wees bewust van de framing dat wij gebruiken

- Migratieachtergrond is niet een probleem op zich, maar een bron van zingeving
- Nadruk op tijdelijke oplossingen kan leiden tot gebrek aan investering in de toekomst die nog meer superdivers is

16

Mogelijkheden
wijkgericht
werken

17

MOGELIJKHEDEN WIKINGERICHT WERKEN
FYSIEKE NABIJHEID ALS BRUG NAAR RELATIONELE NABIJHEID

18

PSIEK DICHTBIJ = TOEGANKELIJK

Relationele nabijheid

- Organisatie en/of medewerkers bekend in het sociale netwerk
- Zorglocaties met een sfeer die overeenkomen met de leefwereld
- Activiteiten en vormen van omgang die bekend zijn
- Locaties die gekend zijn

KaBoedUtrecht

19

MOGELIJKHEDEN WINKERICHT WERKEN

Verminderen relationeel afstand

1. Ga op zoek/maak gebruik van lokale kennis

- Waar komen doelgroepen vaak samen?
- Hoe worden zorg en welzijnslocaties ervaren door verschillende doelgroepen?
- Welke mensen zijn sleutelfiguren een waar zijn zij actief?
- Zoek samenwerking op

KaBoedUtrecht

20

MOGELIJKHEDEN WINKERICHT WERKEN

Verminderen relationeel afstand

2. Bruggen bouwen

- Gebruik cultuurspecifiek aanbod als drempel-verlager naar andere voorzieningen
- Gebruik bekende plaatsen voor outreach (moskee/casino/kerk/zelforganisatie)

KaBoedUtrecht

21

SAMENVATTING
Mogelijkheden wijkgericht werken

- Kennis van **hoe** 'Place matters'
- Focus op relationele nabijheid
- Lokale kennis maximaal benutten door stadsbreede en wijkgerichte samenwerking

Katholieke Universiteit Leuven

22

**SUPERDIVERSITEIT
DOOR LOKALE BRIL**

Katholieke Universiteit Leuven

23

Toenemende diversiteit als uitdaging

- Diversiteit neemt toe –onmogelijk om iets voor elke nationaliteit te organiseren
- Grote verschillen binnen etnische groepen
- Nadruk op cultuur/etniciteit kan averechts werken

...Maar ook mogelijkheid!

Katholieke Universiteit Leuven

24

DEFINITIE

Superdiversiteit

"De term 'superdiversiteit' verwijst naar de feit dat migrantenpopulaties zeer divers zijn, niet alleen wat betreft landen van herkomst en etniciteit, maar ook op het gebied van taal, religie, migratiepatronen, immigratiestatus, geslacht, leeftijd en woonplaats, factoren die allemaal van invloed zijn op de toegang tot en de behoefte aan openbare diensten"

Vertovec, S. 2007. "Super-diversity and its Implications." Ethnic and Racial Studies 30 (6): 1024-1054.

25

26

SUPERDIVERSITEIT DOOR LOKALE BRIL

Hoe zijn ouderen ingebed in het zorglandschap, en welke invloed heeft hun inbedding op hun pad naar zorg en ondersteuning?

27

SUPERDIVERSITEIT DOOR LOKALE BRIL

Lessen van oudere migranten

Interviews met superdiverse groep oudere migranten (n:33)

- Nijmegen en Den Haag als casussen
- Deelnemers maakten al gebruik van verschillende vormen zorg en ondersteuning
- Vragen over "zorg navigatie" en inbedding in het "zorglandschap"

Carlsson, H. (2021). Migrants' pathways to aged care: The role of local relationships of care in facilitating access for super-diverse older populations. *Ageing & Society*, 1-28.

Katholieke Universiteit

28

SUPERDIVERSITEIT DOOR LOKALE BRIL

Bevindingen

Verschillen in de pad naar zorg konden alig verklaard worden door etnische achtergrond

Drie belangrijkste factoren toegang naar ouderenzorg:

- Inbedding in een lokale (minderheids) gemeenschap;
- Lokaal aanbod cultuurspecifieke voorzieningen
- Geschiedenis met zorg en hulpverlening

Carlsson, H. (2021). Migrants' pathways to aged care: The role of local relationships of care in facilitating access for super-diverse older populations. *Ageing & Society*, 1-28

Katholieke Universiteit

29

BEVINDINGEN

Drie wegen naar zorg en ondersteuning

Brede weg met vele opties Route "via" de informele netwerk/CS aanbod Via individuele zorgaanbieder/assistent

Katholieke Universiteit

30

Drie wegen naar zorg en ondersteuning

Brede weg met vele opties	Route 'via' de informele netwerken	Via individuele zorgverleners/professionals
<ul style="list-style-type: none"> • Nederlandstalig • Post-koloniale migranten en arbeidsmigranten • Kennen de weg en zoeken zelfstandig zorg, hebben goede ervaringen met formele zorg • Sterk informeel netwerk 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet-nederlandstalig • Arbeidsmigranten • Krijgt toegang via,va, cultuurspecifieke organisaties zijn belangrijk • Sterk informeel netwerk maar beperkt naar land/cultuur genoten 	<ul style="list-style-type: none"> • Niet-nederlandstalig • Mix arbeidsmigranten, vluchtelingen/asielzoekers • Toegang afhankelijk van contact met de juiste individuele professional • Zwak informeel netwerk • Hoewel cultuurspecifieke zorg

Katholieke Universiteit

31

SUPERDIVERSITEIT DOOR LOCALE BRIL VOORBEELD CHINESE OUDEREN

Grote verschillen tussen Nijmegen en Den Haag in toegang naar zorg

Gevolg van verschillen in:

- Aanbod cultuurspecifieke voorzieningen
- Hechtheid gemeenschap
- Aanwezigheid zelforganisaties
- Connecties tussen professionals en de gemeenschap

Katholieke Universiteit

32

Aanbevelingen

- **Breng het zorglandschap in kaart en houdt het 'up-to-date'**
- **Gebruik lokale kennis (professionals en sleutelfiguren) om kwetsbare groepen te identificeren**
- **Gebruik lokale kennis (professionals en sleutelfiguren) om gedeelde noemers te vinden**
- **Investeer in het leggen van contacten met nieuwe minderheden**

Katholieke Universiteit

33

**SUPERDIVERSITEIT ALS BIJL
ERVARINGEN UIT DE PRAKTIJK**

En je kan, zoals ik zei, niet overal rekening mee houden. Want als je continue overal rekening mee moet houden dan moet je van elke cultuur die in de wijk aanwezig is iemand aannemen, en dan zouden we met 50 man werken, dat gaat ook weer niet. Maar je kan natuurlijk ook kijken van joh, wat zijn de grote lijnen, hoe kunnen we daar ons aanbod het best op aansluiten

Ouderenadviseur Den Haag

34

CONCLUSIES

35

CONCLUSE
Belangrijke inzichten

- Aannames wijkgericht werken vaak te naïef -maar een relationele kijk op ruimte, stads- en wijk-brede samenwerking en lokale kennis biedt mogelijkheden
- Wees bewust van hoe jij argumenteert voor doelgroepgerichte voorzieningen (ook is dat moeilijk in een pos multiculturele context)
- Gebruik het zorglandschap als tool om kwetsbare groepen in kaart te brengen
- Superdiversiteit geeft nieuwe mogelijkheden -zoek naar welke gedeelde noemers op lokaal niveau

36

TIJD VOOR VRAGEN EN DISCUSSIE

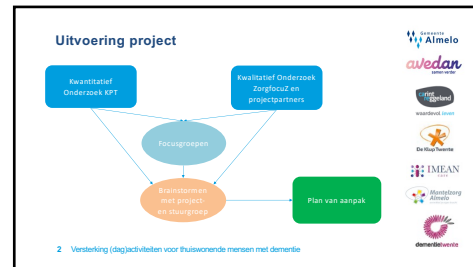
- Vragen over het onderzoek?
- Herkenbaar verhaal?
- Belgisch perspectief?
- Ervaringen met stadsbreede/
wijkgerichte samenwerking?

Katholieke Universiteit Leuven

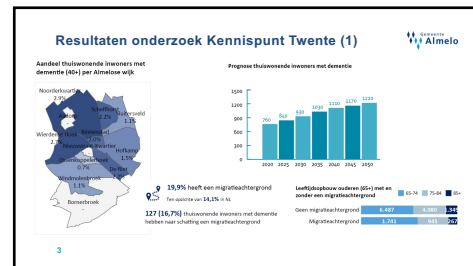
37

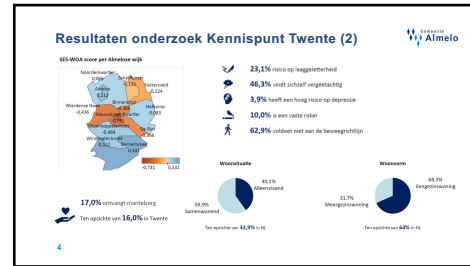
1

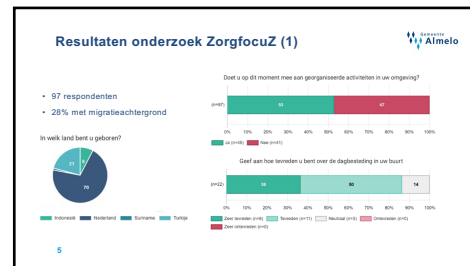
2

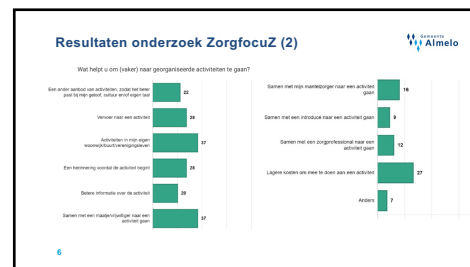
3

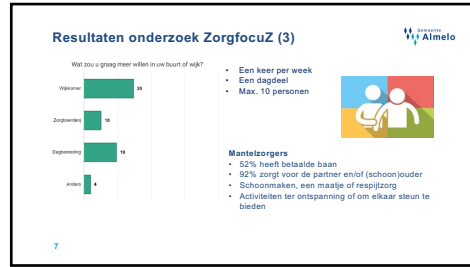
4

5

6

7

8

Activiteiten 2023

- Voorlichtingscampagne
- Theehuis Almelo
- Doorontwikkeling wijkkamers
- Netwerk Dementie Almelo
- Elkaar en elkaars werk kennen
- Training cultuursensitief werken
- Verbeteren dienstverlening

9

2023 en verder

 <p>Centraal punt voor vragen over dementie en mogelijke activiteiten</p>	<p>Mantelzorgcafé voor mensen met migratieachtergrond</p>	
 <p>Een vertrouwde begeleider in het de hele zorgketen</p>	<p>Meer inzet op leefstijl binnen de algemene voorzieningen</p>	<p>Versterken en focus aanbrengen in Netwerk</p>

10

10

Almelo wordt een gemeente waar mensen met dementie meetellen en meedoen, ieder op hun eigen manier.

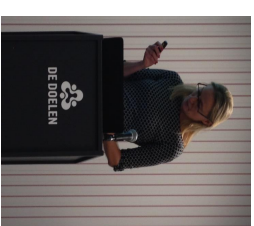
11

11

Leren in de wijk

Cultsense

Yvonne Kerkhof

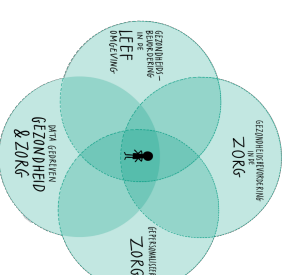
Opzet

- Voorstellen
- Achtergrond Rivierenwijk
- Participatief actieonderzoek
- Samenwerken en leren in de wijk
- Successen, uitdagingen en dilemma's
- Lessons learned

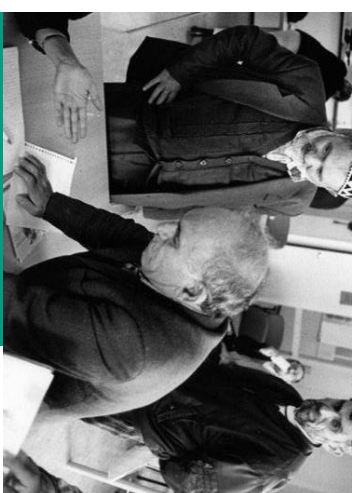
LECTORAT
SMART
HEALTH

Rivierenwijk

Samen werken aan de sociale gezondheid van ouderen met een migratieachtergrond

Achtergrond

Participatief- actieonderzoek

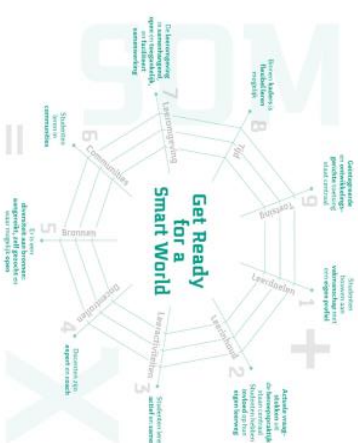
1. Participatie
2. Empowerment, veranderen en ontwikkeling
→ dataverzameling is al een interventie.
Naast een kennisdoel, mag een
veranderdoel niet ontbreken.
3. Narratieve en creatieve methoden

Living Lab

Een Living Lab bevindt zich op een afgebakende locatie waarin verschillende partijen zoals bewoners, wijkprofessionals, ondernemers, studenten, wijkdocenten en onderzoekers gezamenlijk werken aan innovatieve duurzame oplossingen (wijkgerichte activiteiten) in levenschte settings. Het doel van een Living lab is om de krachten vanuit de bewoners en belangrijke andere sleutelfiguren binnen de wijk te verbinden en samen te werken aan de bevordering van gezondheid.

Interdisciplinair onderwijs: uitgangspunten en bandbreedtes

Welkom, hoşgeldiniz

Komt u langs voor een kopje koffie of thee? Daarna gaan we Ebru kunst maken samen met Aleaddin

Inloop vanaf 13:00 tot 15:00

Hopelijk tot snel! Görüşmek üzere!

Gratis koffie en thee

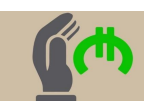
Welkom, hoşgeldiniz

Maandag 4 april
Inloop vanaf 13:00 tot 15:00

Komt u langs om elkaar te ontmoeten, te bewegen en meer te leren over geldzaken met Aleaddin?

Hopelijk tot snel! Görüşmek üzere!

Welkom, hoşgeldiniz

Komt u langs om elkaar te ontmoeten, te bewegen en bingo te spelen?

Maandag 11 april
Inloop vanaf 13:00 tot 15:00

Hopelijk tot snel! Görüşmek üzere!

Project Moestuin

Biryun bizimle yemek ve bahçevanlık yapın. Sıvra hep beraber yemək, yeməli Rıverwıjwıjken herkas, genc ve yaşlı bıyırısın gelın.

27 Haziran Pazartesi saat 13.30 Huis van de Wijk'te

Hoşgeldiniz

İftar

KOM EN DEEL JE İFTAR-MAALTIJD MET ELKAAR

20 APRIL 2022 VANAF 20:30 UUR
 HUIS VAN DE WIJK
 SPUIPAD 1 - RIVERENWIJK
 ER IS DRINKEN EN ETEN AANWEZIG
 INFO/VRAAGEN CONTACT: CAROLIEN: 06-18122934

Welkom hoşgeldiniz

Komt u ook langs voor een kopje koffie of thee en een winterbingo?

Cay ve kahve eşigınde güzcel bır sohbet için beklıyorz sizı

Maandag 19 december 13:00 - 15:00

Hopelijk tot snel Görüşmek üzere!
 Huis van de Wijk, Spuipeel 1

Welkom, hoşgeldiniz

Komt u ook gezellig langs voor een kopje koffie of thee en leuke activiteiten?

Maandag 31 oktober 13:00 tot 15:00

Hopelijk tot snel Görüşmek üzere!
 Huis van de Wijk, Spuipeel 1

Welkom, hoşgeldiniz

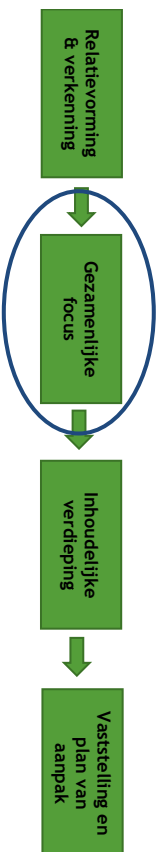
Komt u met ons mee naar de Intraduin? Wij gaan rondkijken, shoppen en samen koffie of thee drinken.

Maandag 21 november
 Verzamelen om 13:00

Hopelijk tot snel Görüşmek üzere!
 Huis van de Wijk, Spuipeel 1

4 Thema's

- Verificatie bevindingen
- Gemeenschappelijke richting
- Gezamenlijke bewustwording/verantwoording
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid

Communicatie (taal)

Het valt mij op dat de taal een belemmering is in de communicatie met de vrouwen. Hoewel de vrouwen gemotiveerd zijn om de Nederlandse taal te leren en dat ze ook graag willen laten zien wat ze kunnen is het toch moeilijk voor ze om zich verstaanbaar te maken in het Nederlands. Veel geven ook aan dat het een probleem voor ze is bijvoorbeeld bij een bezoek aan de huisarts of het ziekenhuis. Ze zijn hierin afhankelijk van hun kinderen die niet altijd tijd hebben om met ze mee te gaan. De vrouwen stellen het zeer op prijs dat we ons best doen om een paar woorden in het Turks te spreken. Een toename in vertrouwen leidt tot open en mooie gesprekken met de vrouwen. De beperkte beheersing van de taal en laaggeletterdheid levert ook problemen op bij het doen van digitale aanvragen.

- Herkenning
- Aanvullingen/ correcties
- Anders noemen
- Missende thema's
- Prioritering

Gezondheid en gezondheidsbesef

Het valt mij op dat de lichamelijke, mentale en sociale gezondheid van de vrouwen overeenkomen met het beeld uit de literatuur. Veel vrouwen hebben diabetes en ander lichamelijk ongemak. Ook qua mentale gezondheid valt me de ontheemding, het gemis van familieleden die elders wonen en soms de somberheid op. Qua sociale gezondheid voelen veel vrouwen zich eenzaam. Ook hebben ze zorgen over hun financiële positie en over hun echtgenoten en (klein)kinderen. De meeste vrouwen ervaren stress door gezondheidsklachten of zorgelijke privé-situaties. Daarnaast is er ook dankbaarheid voor hetgeen ze nog wel kunnen. De vraag is in hoeverre vrouwen denken dat ze invloed op hun gezondheid kunnen uitoefenen (inshallah). Van de andere kant stellen ze de gezondheidsvoorlichtingen (over diabetes en voeding) op prijs en zeggen ze dat ze van ons nieuwe dingen leren die ze ook toepassen in hun dagelijks leven zoals bewegen.

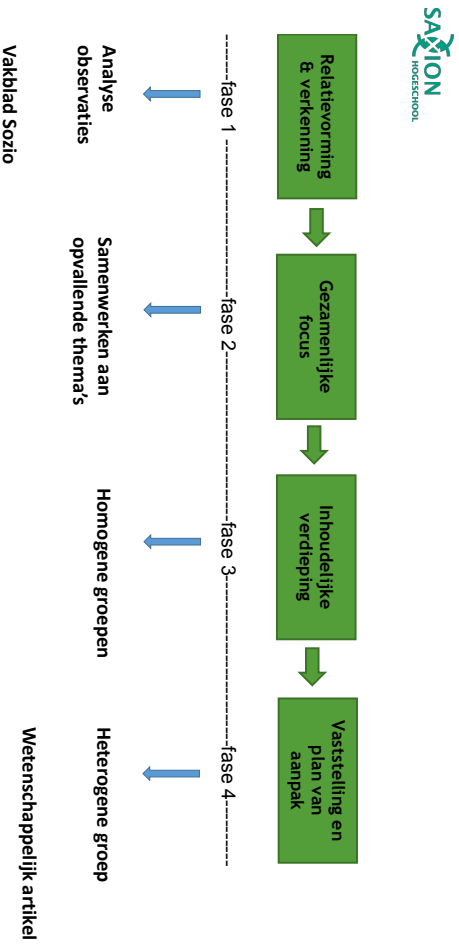
Eigenaarschap, eigen kracht en/ of eigen regie

Het valt mij op dat de vrouwen met veel plezier komen naar de activiteiten en dat ze een hulpvraag stellen. Het initiatief om zelf activiteiten te organiseren is nog beperkt. Wel is er inbreng doordat ze iets meenemen, meedoen en met ons meedenken. Het zicht krijgen op diepere wensen en verlangens van vrouwen is lastig doordat ze niet gewend zijn om voor zichzelf op te komen/ aan zichzelf te denken. Er is motivatie om aandacht op te eisen voor zichzelf: "We hebben altijd gezorgd voor onze kinderen nu zijn wij aan de beurt". Meer inspanningen zijn nodig om vrouwen in de eigen kracht te kunnen zetten zodat ze iets kunnen doen waar hun interesses liggen en waar ze goed in zijn.

Betekenisvolle activiteiten

Het valt mij op dat de opkomst wisselend is, toch zijn er zes bezoekers die altijd komen. In samenwerking met studenten worden allerlei activiteiten georganiseerd, bewegactiviteiten (oefeningen, wandelen en bewegsspelletjes), spelletjes (bingo, kletsbot), gezondheidsvoorlichtingen (diabetes, gezonde voeding), uitstapjes, leren over de Nederlandse taal, de kick-off van een buurttuin. Ontspanning, verbondenheid en leren van elkaar is het doel en resultaat van samenkomen. Samen kletsen rond de tafel is prettig. Onderwerpen van gesprek zijn vaak: familie, dagelijkse beslommeringen, (eet)gewoontes in verschillende culturen, de leefsituatie daar en hier, levensgeschiedenis en loopbaan. We starten vaak samen met bewegen; het wordt gemist als we daarmee niet gelijk beginnen. De ervaringen van de vrouwen zijn positief. “Ik ben echt even weg, anders zit ik maar binnen in ons huis”.

We weten uit de literatuur dat betekenisvolle activiteiten bijdragen aan het beperken van eenzaamheid. De uitdaging is om hier meer regelmaat en duurzaamheid in te creëren.

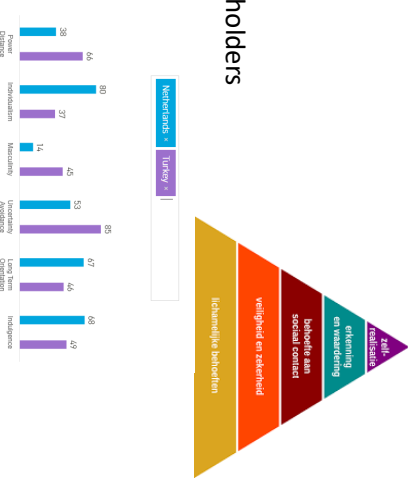
Successen, dilemma's & uitdagingen

- Een greep uit....
 - Bouwen aan een netwerk
 - Vertrouwenrelatie met vrouwen
 - Transformatie van mezelf
 - Transformatie van de vrouwen
 - Komt er wel een vraag?

Successen, dilemma's & uitdagingen

- Een greep uit....
 - Context van de verschillende stakeholders
 - Context van de vrouwen
 - Kwetsbaarheid

Lessons learned/ discussie

- Traditionele vormen van onderzoek heeft bewoners en stakeholders uitgeput;
- Alternatief bedenken voor traditionele manier van informed consent;
- Doelgroep niet wegzetten als een kwetsbare doelgroep;
- Veel mensen vanuit Saxon betrokken bij de Rivierenwijk, overzicht ontbreekt.
- Voorzichtig met de term onderzoek. Beter is een gezamenlijk verandertraject....

Referenties

- Abma, T.A., G.J. Nierse, and G.A.M. Wildershoven, *Patients as partners in responsive research: methodological notions for collaborations in mixed research teams*. *Qualitative health research*, 2009, 19(3), p. 401-415.
- Conkova, N. and J. Lindenberg, *Gezondheid en welbevinden van oudere migranten in Nederland. Een narratieve literatuurstudie*. Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, 2018, 49(6): p. 223-231.
- De Bruin, Tomas, et al. Using Participatory Learning & Action (PLA) research techniques for inter-stakeholder dialogue in primary healthcare: an analysis of stakeholders' experiences. *Research Involvement and Engagement*, 2017, 3, 1: 1-25.
- Fokkema, T. Migranten van het eerste uur: een verloren generatie op leeftijd? [Inaugurale rede]. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam ixy openbare aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar 'Aging, Families and Migration' bij de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, vanwege het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI-KNAW), op 8 maart 2019.
- Huber, M., et al., *How should we define health? British Medical Journal*, 2011, 343.
- Huijink, W. and I. Andriessen, *Integratie in zicht?* 2016.
- Ten Kate, R.L.F., B. Bliessen, and N. Steverink, *A closer look at loneliness: why do first-generation migrants feel more lonely than their native Dutch counterparts?* *The Gerontologist*, 2020, 60(2): p. 291-301.
- Van Lieshout, F., Jacobs, G. and Cardiff, S. Actieonderzoek: Principes en onderzoeksmethoden voor participatief veranderen. 2021, Assen: Uitgeverij Koninklijke van Gorcum
- Van Tilburg, T.G. and T. Fokkema, *Hogere eenzaamheid onder Marokkaanse en Turkse ouderen in Nederland: Op zoek naar een verklaring*. Tijdschrift voor Gerontologie en Geriatrie, 2018, 49(6): p. 263-273.
- Van Weering, J., *Wie zorgt voor oudere migranten? De rol van mantelzorgers, sleutelfiguren, gemeenten en* **Saxon Hogeschool** zelf, 2014, Utrecht: Phraos

CULTSENSE

**Bouwstenen educatieprogramma
cultuursensitieve zorg**
Inzichten uit het leertraject

Wat voorafging

- **Gedeelde vaststelling**
 - Diversiteit in ouderenpopulatie >< ouderenzorg
 - Sense of urgency & bewustmaking
- **Erasmus + project als opportuniteit**
 - Kleinschalig leertraject stakeholders Nederland / Vlaanderen-Brussel
 - Delen en samenbrengen ervaring en expertise
 - Samen zoeken naar bouwstenen van een CSZ vormingsprogramma
- **4 transnationale bijeenkomsten**
 - Context en begrippenkader
 - Vormingsprogramma's en tools
 - Organisatie-ontwikkeling en veranderingsmanagement
 - Relatie met omgeving

Deelnemers leertraject

Imean Care – Stichting Activa International -
 Alifa Welzijn - Carintregeland – Zorgaccent –
 Saxion Hogeschool – Gail's company –
 Gemeente Almelo

 Kenniscentrum WWZ - EVA BXL - Samen In &
 MoPa – VIVO - Kom Op Tegen Kanker -
 Expertisecentrum dementie BroES - WZC Saphir -
 huisarts / CRA - Karel de Grote Hogeschool

CULTSENSE Cultuursensitieve zorg

- Persoonsgerichte zorg, diverssensitieve zorg, cultuursensitieve zorg?
 - Elke term zijn plaats en beperking
 - Invalshoek ouderen met migratieachtergrond
 - Gelaagdheid, deeltitelen
 - Uitsluitingsmechanismes, nomdenken

“Cultuursensitieve zorg is persoonsgerichte zorg die rekening houdt met de gelaagde identiteit, waaronder aspecten van cultuur en levensbeschouwing”

Gefinancierd door de Europese Unie

Activa IMEAN

CULTSENSE Bouwstenen cultuursensitief educatieprogramma
Wat kan werken, wanneer, waarom en wat kan je ervan verwachten?

Gefinancierd door de Europese Unie

Activa IMEAN

CULTSENSE Inzichten uit leertraject

- Een opleidingsprogramma? Geen one fits all!
 - Verschillen beleids- en maatschappelijk context
- Verschillen in tempo en startpositie

Carintreggeland in feiten en cijfers

IMEAN

Gefinancierd door de Europese Unie

CULTSENSE Inzichten uit leertraject

- Van basics tot verdieping
 - Basishouding en draagvlak
 - Bewustwording uitsluitingsmechanismen
 - Begrippen- en denkkaders juist hanteren
 - Versterken cultuursensitief handelen
 - Borgen kennis en ervaring

Gefinancierd door de Europese Unie

Activa IMEAN

WELZIN

CULTSENSE Inzichten uit leertraject

- Iedereen is betrokken
 - Organisatiecultuur
 - Management
 - Medewerkers

Gefinancierd door de Europese Unie

Activa IMEAN

WELZIN

Inzichten uit leertraject

- Gecombineerde aanpak

 Inzichten uit leertraject

- Succesfactoren
 - Intrinsieke motivatie
 - Gedelde waarden
 - Betrokkenheid
 - Veiligheid fouten mogen maken
 - Herkenbaarheid
 - Eigenaarschap & regelvermogen
 - Herhaling & continuïteit
 - Tijd
 - Incentives

 Gefinancierd door de Europese Unie

 Educatieprogramma CSZ

- Modulaire opbouw
- Generiek tot verdiepend
- Veelheid aan facetten
- Samenbrengen van bestaande kennis, ervaring en expertise

Toekomst?

- ⇒ Transnationale netwerkorganisatie
- ⇒ Kennisplatform – toegangspoort
- ⇒ Transnationaal vormingsprogramma

 Gefinancierd door de Europese Unie

CULTSENSE-II

Voortzetting
op basis van de verkregen inzichten

Ivo van Dongen,
Stichting Activa International

De actuele situatie rond zorg voor ouderen met een migratieachtergrond i.h.a.

- Er zijn (relatief) steeds meer ouderen met diverse culturele achtergronden.
- Men heeft specifieke behoeften waarmee rekening moet worden gehouden bij het verlenen van zorg.
- De bestaande zorg systemen zijn onvoldoende voorbereid en de zorgprofessionals zijn onvoldoende toegerust.

Gefinancierd door de Europese Unie

Wat we hebben geleerd van Cultsense-1 waar het gaat om cultuur sensitieve zorg

1. Gebrek aan samenwerking/afstemming op Europees/transnationaal niveau.
2. Gebrek aan toegankelijke informatie op Europees/transnationaal niveau.
3. Gebrek aan overkoepelende/ketenbrede opleidingen (in Europees verband).

Gefinancierd door de Europese Unie

Wat we willen bereiken met Cultsense -2 m.b.t. cultuur-sensitieve zorg

1. Duurzame functionerende transnationale netwerkorganisatie.
2. Kennisplatform.
3. Transnationaal vormingsprogramma

Wat we daar voor gaan doen in Cultsense -2

1. Onderzoeksactiviteiten (desk studies)
2. Netwerkmactiviteiten
3. Implementatieactiviteiten
4. Trainingsactiviteiten
5. Verspreidingsactiviteiten
6. Evaluatie- en monitoringactiviteiten

Verdere kenmerken van Cultsense-2

1. Financiering vanuit Erasmus+ KA220-ADUJ
2. In totaal ten minste drie partners uit in totaal ten minste drie landen
3. Uitvoerings periode (01.01.2024--31.12.26)
4. Geschat lumpsum budget 250.00 of 450.000 euro

Te maken stappen ...korte termijn

1. Contouren project (03.02.2023)
2. Concept projectaanvraag (17.02.2023)
3. Vastelling beoogd partnerschap en afgestemde projectinhoud (01.03.2023)
4. Indiening aanvraag; uiterlijk 22-03-2023 12:00:00 (CET)

Gefinancierd door
de Europese Unie

IMEAN

DEELNEMER
2019
